

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

הפקולטה למדעי הרוח והחברה, התכנית לניהול ויישוב סכסוכים

מבנה חברתי של ישראל - Social Structure of Israel

מס' קורס: 172-1-0046

קורס מבוא, חובה לתואר ראשון
(תשע"ט, סמסטר א', 2 ש"ש, יום ג' 10-12)

ד"ר תהילה קלעג'י

דוא"ל: ktehila@gmail.com

שעות קבלה: בתאום עם המרצה

א. תיאור הקורס ומטרותיו

מטרת הקורס להקנות מסגרות תיאורטיות וידע אמפירי להבנת מבנה החברה בישראל, מקורותיו וסקירת השינויים שחלו בו מהתקופה הטרומידינית ועד להתעצבותו במתכונתו הנוכחית. במהלך השיעורים נגדיר מהו מבנה חברתי ומהם המרכיבים של המדינה. כמו כן, נעסוק בחברה בתקופת הישוב ובהיסטוריה של התפתחות מוסדות השלטון בישראל, באופייה כחברת מהגרים, בתהליכי חיברות וביצירתה של זהות חדשה. נדון בעקרונות התנועה הציונית ובהתפתחותה של הדמוקרטיה הישראלית כתשתית תרבותית להתגבשותה של המדינה. נסקור את גלי ההגירה השונים לישראל ונבחן את מדיניות קליטת העלייה כחלק מהבניית החברה הישראלית וזהותה. כמו כן, נדון בסכסוך הישראלי-פלסטיני, ביחסי דת ומדינה, ובקבוצות מיעוט בישראל בהקשר של ישראל כחברה רב-תרבותית.

ב. דרישות הקורס

- נוכחות חובה והשתתפות פעילה בשיעורים (היעדרות מותרת עד 2 מפגשים בסמסטר)
- הגשת תרגיל והצגתו (20%) (תאריך הגשה והנחיות ימסרו בכיתה)
- בחינה מסכמת (80%)

ג. תכנית הקורס

שיעור 1:

מבוא תיאורטי והיסטורי

1. יער אפרים ושביט זאב, 2001. "החברה היישובית, מאפיינים כלליים", בתוך: **מגמות בחברה הישראלית כרך א'**. האוניברסיטה הפתוחה: רמת אביב. עמ' 24-40. (קריאת חובה)
2. דורקהיים, אמיל. 2006. "מהי עובדה חברתית?". בתוך: **הכללים של המתודה הסוציולוגית**. תל אביב: רסלינג. עמ' 57-59. (קריאת חובה).
3. רם אורי, 1993. "החברה ומדעי החברה: סוציולוגיה ממסדית וסוציולוגיה ביקורתית בישראל" בתוך: רם אורי (עורך), **החברה הישראלית: היבטים ביקורתיים**. תל אביב: ברירות. עמ' 7-40.

שיעור 2:

מדינה יהודית - דמוקרטיה וקבוצות מיעוט

4. שלמה חסון, 2007. **בין לאומיות לדמוקרטיה - תסריטים של יחסי רוב ומיעוט בישראל**. מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות. עמ' 28-47 (קריאת חובה)
5. סמי סמוחה, "המשטר של מדינת ישראל: דמוקרטיה אזרחית, אי-דמוקרטיה או דמוקרטיה אתנית", סוציולוגיה ישראלית, 2000, 2, עמ' 565-630. (קריאת חובה)
6. ברוך זיסר ואשר כהן, "מדמוקרטיה הסדרית לדמוקרטיה משברית: המאבק על הזהות הקולקטיבית בישראל", פוליטיקה כתב העת למדע המדינה ויחסים בינלאומיים, 1999, 3, עמ' 3-9.
7. Amal Jamal, "Strategies of Minority Struggle for Equality in Ethnic States: Arab Politics in Israel", **Citizenship Studies**, Vol.11, No. 3, (2007), Pp. 263-282.

שיעור 3 :

ישראל כחברת מהגרים – בין פלורזם לשסע

8. הורוביץ דן ומשה וליסק, 1977. "צמיחתה של חברה דואלית" בתוך: **מישוב למדינה- יהודי ארץ ישראל בתקופת המנדט**, תל אביב: עם עובד. עמ' 19-30. (קריאת חובה)
9. יער. א., ושביט, ז. (2003). "חברה מרובת שסעים". בתוך א., יער וז. שביט (עורכים). **מגמות בחברה הישראלית** (כרך ב', עמ' 1105-1196). תל אביב: הוצאת האוניברסיטה הפתוחה. (קריאת חובה)
10. אלכסנדר יעקובסון, 2008. "מתפוררת, שמתפוררת" – החברה הישראלית מול הנבואות על התפרקותה, כיוונים חדשים 18, 40.

שיעור 4:

השסע העדתי בישראל

3. ליסק, משה, 2009. **מגמות בהשתלבות עדות המזרח במערך הריבודי והפוליטי של ישראל**. בתוך: ליסק משה, עיונים היסטוריה חברתית של ישראל. ירושלים: מוסד ביאליק. עמודים: 256-270.
4. לב טלי ושנהב יהודה, 2010. "כינונו של האויב מבפנים: הפנתרים השחורים כמושא של פניקה מוסרית", **סוציולוגיה ישראלית** 12 (1). עמ' 135-158.
5. אמית, קארין. 2005. "תקפות החלוקה האתנית למזרחים ולאשכנזים בקרב מהגרים וצאצאיהם בשוק העבודה הישראלי". **מגמות: רבעון למדעי ההתנהגות**, 44 (1): 3-28. (קריאת חובה)
6. אורי כהן נסים ליאון, 2008. "לשאלת המעמד הבינוני-המזרחי בישראל", **אלפיים**, 32, עמ' 83-101. (קריאת חובה)

שיעור 5:

הסכסוך הישראלי – פלסטיני

7. קימרינג ברוך, 1998. "אל נכבה", **תיאוריה וביקורת** 12-13, עמ' 33-38.
8. סמוחה סמי, 2000. "המשטר של מדינת ישראל: אי דמוקרטיה, דמוקרטיה אזרחית או דמוקרטיה אתנית?", **סוציולוגיה ישראלית**, ב (2), עמ' 565-630. (קריאת חובה)
9. Amal Jamal, "Strategies of Minority Struggle for Equality in Ethnic States: Arab Politics in Israel", **Citizenship Studies**, Vol.11, No. 3, (2007), Pp. 263-282.

שיעור 6:

השסע המגדרי – גברים ונשים בישראל

10. ברקוביץ' ניצה, 2001. "אזרחות ואימהות: מעמדן של הנשים בישראל", בתוך: יואב פלד ועדי אופיר (עורכים) **ישראל - מחברה מגויסת לחברה אזרחית?**. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד. (קריאת חובה)
11. יזרעלי דפנה, 2000. "המגדור בעולם העבודה". בתוך: א. פרידמן, ה. כלב דהאן, ח. הרצוג, מ. חסן, ח. נוה ס. פוגל ביזאווי, **מין מגדר ופוליטיקה**, תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
12. כהן ינון, 2006. "פערי שכר לאומיים, מגדריים ואתניים", בתוך: אורי רם וניצה ברקוביץ' (עורכים) **אי/שוויון**. באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

שיעור 7:

דת ומדינה – יחסי דתיים וחילוניים

13. בן פורת, גיא. 2016. "הלכה למעשה: חילוני של המרחב הציבורי בישראל". הוצאת פרדס. פרק ראשון (קריאת חובה).
14. זיסר ברוך ואשר כהן, 1999. מהשלמה להסלמה: השסע הדתי-חילוני בפתח המאה העשרים ואחת, **ירושלים: הוצאת שוקן**.
15. Weinblumaa., S. 2014. "Religion in the Israeli Parliament: A typology". *Religion, State and Society*, 42(2-3), 283-298. (קריאת חובה)
16. יונה יוסי ויהודה גודמן (עורכים). 2004. **מערבולת הזהויות: דיון ביקורתי בדתיות ובחילוניות בישראל**. ירושלים ותל-אביב, מכון ון-ליר והקיבוץ המאוחד.

שיעור 8:

אידאולוגיה פוליטית

17. פייגה מיכאל, 2002. **שתי מפות לגדה: גוש אמונים, שלום עכשיו ועיצוב המרחב בישראל**. ירושלים: הוצאת מאגנס. עמ' 237-246. (קריאת חובה)
18. Yiftachel, O. (2012). Naqab Bedouins and the (Internal) Colonial Paradigm, in Amara, Abu-Saad, I. and Yiftachel, O. (eds), *Indigenous (In)Justice: Law and Human Rights among the Bedouins in the Naqab/Negev*, Harvard Human Rights Press, pp: 289-310

שיעור 9:

כלכלה מדינית ומחאה חברתית

19. בן-דוד דן, 2010, "שוק העבודה", בתוך: בן דוד דן (עורך), **דו"ח מצב המדינה: חברה, כלכלה ומדיניות**, ירושלים: מרכז טאוב, 183-232.
20. פרייזר ננסי, 2004. "מחלוקה להכרה: דילמות של צדק בעידן פוסט-סוציאליסטי", בתוך: רם ופילק (ע'), **שלטון ההון: החברה הישראלית בעידן הגלובלי** הקיבוץ המאוחד, מכון ון ליר, עמ' 270-297.
21. Sharabia Moshe, 2014, "Political economy and work values: the case of Jews and Arabs in Israel". *Israel Affairs*, 20 (4), 503-516. (קריאת חובה)

שיעור 10:

מ'כור היתוך' ל'רב-תרבותיות'

22. יער אפי, 2000, "המשכיות ושינוי בחברה הישראלית – המבחן של כור היתוך", בתוך: הרצוג חנה, כוכבי טל, צלניקר שמשון (עורכים), דורות, מרחבים, זהויות, תל אביב: הקיבוץ המאוחד וון-ליר, 104-72. (קריאת חובה)

23. Eisenstadt, S.N., 2000, "Multiple Modernities", Deadaults, Journal of the American Academy of Arts and Sciences - Multiple Modernities, Winter 2000, Vol.129, N. 1, pp 1-30.

24. מייקל וולצר, תשס"ז. "חינוך, אזרחות ורב-תרבותיות" בתוך: פרי, פ' (עורכת) **חינוך בחברה רבת תרבויות: פלורליזם ונקודות מפגש בין שסעים תרבותיים**. עמ' 27-37.

שיעור 11:

לשאלת הזהות היהודית

25. יהודה גודמן, "אזרחות, מודרניות ואמונה במדינת הלאום: הגזעה ודה-הגזעה בגיור מהגרים רוסים ומהגרים אתיופיים בישראל", יהודה שנהב ויוסי יונה (עורכים), **גזענות בישראל**, ירושלים, מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד, 2008, עמ' 381-415.

26. בן רפאל אליעזר ובן-חיים ליאור, **זהויות יהודיות בנות זמננו: עדיין 'עם יהודי' אחד?** (קריאת חובה) http://in.bgu.ac.il/bgi/iyunim/16/eliezer_lior.pdf

שיעור 12:

סוגיית מבקשי המקלט ועובדים זרים

27. שפירא, א', 2011. "עובדים זרים בישראל". בתוך: **מיהו אזרח? פרלמנט גיליון 67**. אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה. (קריאת חובה)

<http://www.idi.org.il/%D7%A1%D7%A4%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%95%D7%9E%D7%90%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%9D/%D7%A4%D7%A8%D7%9C%D7%9E%D7%A0%D7%98/%D7%92%D7%99%D7%9C%D7%99%D7%95%D7%9F-67/%D7%A2%D7%95%D7%91%D7%93%D7%99%D7%9D-%D7%96%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C>

28. טוטנאור, א', 2011. "חוקי אזרחות בעולם, בתוך: **מיהו אזרח? פרלמנט גיליון 67**. אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה.